

CSALÁDI IRREDENTIZMUS

Kertész Dávid

Ma már inkább lelépek a sorozás elől. Kamaszkoromban még vonzott a hadsereg. Volt egy afféle katonai előkészítő tantárgyunk. Kilencedik osztálytól érettségiig, minden héten egy nap. Jó voltam benne. Valamelyest elmakogtam ukránul – azóta sokat felejtettem –, okos gyerek voltam. Az osztályból én lettem kinevezve őrzetőnek. Persze ez csak játék volt, én feleltem a katonai oktatóknak – Afganisztánt megjárt veterán őrnagy volt –, néha énekeltem a fiúkat menetgyakorlat közben, szigorúan irredenta dalokat, a tanár ugyanis egy kukkot sem értett magyarul, mi meg élveztük, hogy magyar bakanótákat énekelünk és katonásdi játszunk.

Máig piszok jól célzok. Amikor kivitték a lőtérre, én voltam az egyetlen, aki a kalasnyikovval sorozatlövésnél is célba talált. Élveztem, és még meg is dícsértek.

Gondolkodtam rajta, hogy bevonulok. Egyik testvérem sem volt katona. A fiatalabbik bátyám egyszer ugyan fontolóra vette, de hát az ő neveltetése egy kicsit más volt, többek között gyerekkorában a szívére vette, hogy a rendszerváltás miatt már soha nem lehet úttörő, csak kisdobos.

Amikor kölyökként hülye ötleteim voltak, általában a nagybátyám térített észhez. Ez persze azt is megmagyarázza, hogy halála óta miért vagyok egyre hülyébb. Neki is elmondtam, hogy szeretnék katona lenni. Röhögött. Persze, ő a Szovjetunióban szolgált. Tankvezető volt, aztán büntetőszolgálatos, mert megvert egy tisztet. Azt mondta, ha katona akarok lenni, mondjam el a nagypámnak. Nem a saját apjára gondolt, anyám apjára, akit a nagybátyám mindig apának, apám viszont Fercsi

bácsinak szólított, polgári nevén Balogh Ferenc volt, de ezt aligha használta élete során.

Elmondtam a nagypámnak, hogy szeretnék katona lenni. Ő már nem röhögött.

A nagypám jó ember volt. Ezt azelőtt is tudtam róla, hogy elmesélte a történetét, azt azonban, hogy nagy ember is, csak utána.

Nagypám '56-ban volt egyetemista Ungváron, az egyetlen magyar a csoportjában. Politológia órán a tanára megkérdezte, hogy mit gondol a magyarországi eseményekről. Az öregem akkor felállt, és ennyit mondott:

– Vér nem folyik hiába.

Nagypámot kirúgták az egyetemről, aztán elvitték katonának. Tádzsikisztánba került, ahol összebarátkozott a helyiekkel, azok testvérként néztek rá, mikor megtudták, hogy magyar, és nem orosz. Mikor vérhasjárvány tört ki a laktanyában, egyedül ő nem betegedett meg, mert a tadzsikok csak neki mondták el, hogy melyik kút vizét kerülje. Mikor a falusiak meg akarták ölni a legyengült szovjet helyőrséget, nagypám – aki rádióamatőr volt –, bejátszotta a Moszkva melletti hadgyakorlat adását, mintha útban lenne az erősítés.

Ezért a tettéért el akarták küldeni tisztképzőbe. Nagypám ezt válaszolta a beígért katonai pályára:

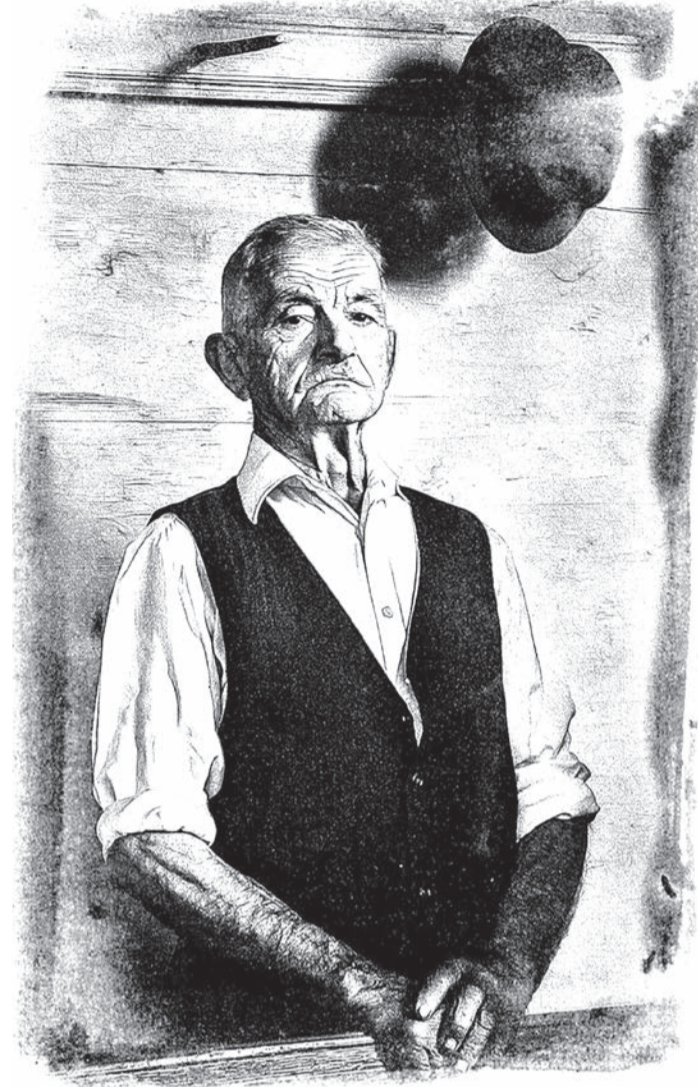
– Megszállóknak nem szolgálunk.

Nagypámot ezért megverték, és tíz évig figyelte a KGB. Végül úgy gondolták túl, kis hal ahhoz, hogy ártson, és békén hagyták. Ő mégis vigyázott, mikor, ki-nek, mit és mennyit mondott, mert volt egy kislánya.

Ez a mondata azonban: „*Megszállóknak nem szolgálunk*”, megmaradt bennem. Már én sem akartam katona lenni. Azóta sem akarok.

Nagypám valamit nem mondott el. Persze, tudtam, hogy leveinte volt a háború alatt. Azt is tudtam, hogy olyan távol állt a kommunista eszméktől, mint én a reáltárgyaktól, de volt, amit csak anyám mesélt el róla. Anyám, aki olyan kiskorától szívta magába a szovjet propagandát, hogy saját bevallása szerint nyolcévesen sírt, mikor megtudta, hogy amerikai lépett a Holdra. Nos, anyám mesélte, hogy nagypám bár tősgyökeres csapi volt, néha magában dúdolta a Székely Himnuszt – amiért persze nagypám leborongolta, hiszen veszélyes dolog volt –, s mikor anyám kislányként megkérdezte, mit énekel, soha nem válaszolt.

Nagypám nem volt székely, ahogy én sem vagyok, de ez a dal az összetartozást jelentette számára és a lázadást. A rendszerváltás, a Szabad Ukrajna kikiáltásának idején nagypám felsétált Csap mellett a töltsé-
re, keresztülnézett a Tiszán, és nem Erdély, de egy új korszak felé dúdolta, hogy „Maroknyi székely porlik, mint a szikla”.

Vasárnap (a Sziget kiállítás anyagából)

Nagypám hitt ebben az új korszakban. Nem élte meg a nyelvtörvényt. Nem élte meg a soha nem látott mértékű kivándorlást. Nem élte meg azt sem, hogy lássa, róla írok.

kitekintő

ORWELLI (RÉM)ÁLOM

Hetven éve halt meg George Orwell, akinek 1949-ben megjelent, 1984 című regénye a Nagy Testvérnek a gondolatrendőrségen keresztül vezetett diktatúrájáról a kommunizmus (és általában a diktatúra) elleni harc szimbóluma lett. A könyv a Varsói Szerződés országaiban a legszigorúbb tiltólistán volt, aki elolvasta, minimum szigorított börtönre számíthatott.

Orwellnek (eredeti neve Eric Arthur Blair) minden megadatott, hogy kényelmes kispolgári életet élhessen. 1903-ban született Indiában, ahonnan visszaköltöztek Angliába, hogy megfelelő tanulmányokat végezhesen. Nem igazán kötötte le az iskola, olyannyira, hogy a középiskola után be sem jutott az egyetemre, ezért Indiába, Burmába költözött, ahol felügyelőként néhány évet a rendőrség kötelékében dolgozott. Az ott szerzett tapasztalatokból született meg első regénye, a *Tragédia Burmában* (1934). Ez visszhangtalan maradt, akárcsak az 1935-ös *A lelkész lánya* című. Szó mi szó, egyik sem tartozik munkái élvonalába. Majdnem ugyanez a sorsa *A fikusz és az Antikrisztus* (1936) regénynek is. Eből 2003-ban film is készült, a remek szereposztás ellenére mérsékelt sikert aratott.

Pedig élettapasztalata volt bőven: Párizsban fillérekben élt, napi 15 órát dolgozott a mosogatókonyhákban, holmiját zálogba csapta. Londonban belemerül a kisemmitettek világába: eszement törvények miatt

csavargók tízezrei róják az utakat a különféle szálláshelyekhez, nem szabad a tereken leülni, egy szállóhelyen heti egy alkalom-

mal lehet aludni, vasárnap teletömheted a hasadat, de a hét minden más napján koplalsz, óráig imádkozol, amiért kapsz egy zsömlét, nyakon lötyintheted teával, mert az általános vélekedés az, hogy a csavargó semmirekellő, tolvaj, munkakerülő, ezért meg kell téríteni. Koldulni nem szabad, hét nap lecsukás jár érte.

Az 1937-ben megjelent *A wigani móló* munkával Orwell lezár egy korszakot. A rendkívül sikeres mű, melyből 50 ezer példányt adtak el megjelenése évében, az angliai szénbányászok nyomorúságos életét mutatja be. Az író meglehetősen radikális nézeteket vall, értelmezésében nincsen más lehetőség, mint (demokratikus) szocializmus vagy fasizmus. Érthető ez, akkoriban ugyancsak vergődött a világ Hitler, Mussolini, Franco, Sztálin szorításában.

1938-ban jelentkezik a *Hódolat Katalóniának* című művével, amelyben spanyolországi tapasztalatait írja meg. A lövészárkokban éheznek, fagyoskodnak, tetvekkel vesződik, nyaklövésébe majdnem belehal,

Miklóssi Szabó István

kevés tartja, hogy a golyó nem az ütőerét roncsolja szét. Katalóniából rendkívül erős szovjet- és kommunistaellenes érzésekkel tér haza, értelmezésében Sztálin emberei elárulták a spanyol szabadságot.

1939-ben kitűnő regénnyel jelentkezett. A *Légszomsz*ban megjósolja a második világháborút és az azt követő társadalmi rendet is. A második világháborúban az egyre többet betegeskedő szerző a BBC-nek dolgozik, különféle publicisztikai írásokat közöl (ezek halála után összegyűjtve jelentek meg), majd 1945-ben jelenik meg a méltán világhíressé lett *Állatfarm*. Mottója a totalitárius rendszerek „egyenlőség”-eszméjét figurázza ki: „*Minden állat egyenlő, de egyes állatok egyenlőbbek a többinél*”.

1949-ben jelenik meg az 1984. E könyv világát mi a mindennapokban is megéltük: az állam ellenőrző polgárai minden lépését és gondolatát, naponta átírják a történelmet aszerint, hogy kit kell éppen gyűlölni. Ma a könyv újra aktuálisabb, mint valaha: a technika fejlődésével úgy van jelen az egyén jogfosztottsága, hogy ebbe maga az egyén is beleegyezik. Ez pedig szörnyű tragédiája az emberiségnek.

A Nagy Testvér szemmel tart minket.